

Одиночне ув'язнення

*Витяг з 21-ої Загальної доповіді,
опубліковано 2011 року*

Вступ

53. Одиночне ув'язнення існує в тій чи іншій формі у кожній пенітенціарній системі. ЄКЗК завжди приділяв особливу увагу особам, що утримуються в одиночних камерах, з причини того, що таке ув'язнення може мати надзвичайно руйнівні наслідки для психологічного, соматичного та соціального здоров'я цих осіб¹.

Такі руйнівні наслідки можуть виникати негайно та посилюватися залежно від того, як довго триває цей захід і наскільки невизначеним він є у часі. Найбільш важливим показником шкоди, яку може заподіяти утримання в одиночній камері, є значно вищий рівень самогубств серед ув'язнених, щодо яких застосовується такий захід, ніж серед ув'язнених у цілому в тюремній установі. Тому очевидно, що одиночне ув'язнення само по собі потенційно створює проблеми, пов'язані із заборонаю катувань і нелюдського або такого, що принижує гідність, поведження чи покарання. Крім того, воно може створювати умови для навмисного жорстокого поведження з ув'язненими поза увагою інших ув'язнених і персоналу в'язниці. Таким чином, одиночне ув'язнення безпосередньо пов'язано зі сферою інтересів ЄКЗК. Під час кожного свого відвідання делегації Комітету приділяють час опитуванню ув'язнених, що тримаються в одиночних камерах, з метою вивчення умов їхнього утримання і поведження з ними, а також для перевірки процедур прийняття рішень про застосування такого заходу та їхнього перегляду. У цьому розділі своєї Загальної доповіді Комітет викладає критерії, які він використовує для оцінки одиночного ув'язнення. ЄКЗК вважає, що дотримання цих критеріїв може дозволити зменшити до мінімуму випадки застосування цього заходу, забезпечити, щоб у разі його застосування, він тривав якомога коротший час, зробити кожен з режимів одиночного ув'язнення максимально позитивним, а також гарантувати, щоб запроваджені процедури вимагали застосування цього заходу з повною відповідальністю.

54. ЄКЗК розуміє термін «одиночне ув'язнення» як утримання ув'язненого окремо від інших ув'язнених, наприклад, у результаті рішення суду, як дисциплінарну санкцію, передбачену в рамках пенітенціарної системи, як адміністративний превентивний захід або для захисту самого ув'язненого. Ув'язнений, щодо якого застосовується такий захід, утримується, як правило, сам, проте, в деяких державах він може утримуватися разом з

¹ Вивчення доказів цього добре подано в роботі Sharon Shalev "A Sourcebook on Solitary Confinement" (Mannheim Centre for Criminology, London, 2008), з якою можна ознайомитися на сайті: www.solitaryconfinement.org.

одним або двома іншими ув'язненими; цей розділ доповіді однаково поширюється і на такі ситуації.

Що стосується більш конкретно одиночного ув'язнення неповнолітніх – практика, щодо якої Комітет має особливо суворі застереження, – то тут треба також послатися на зауваження, сформульовані Комітетом у його 18-ій Загальній доповіді.²

Цей розділ не застосовується до ізоляції ув'язнених з медичних причин, оскільки підстави для застосування такого заходу мають принципово інший характер.

Застосовні принципи

55. Одиночне ув'язнення ще більш обмежує і без того дуже обмежені права осіб, позбавлених волі. Ці додаткові обмеження не притаманні позбавленню волі як такому, і отже повинні бути окремо обґрунтовані. Для перевірки того, чи є застосування будь-якого специфічного заходу виправданим, доцільно використовувати традиційні критерії, закріплені в положеннях Європейської конвенції з прав людини і розвинуті у практиці Європейського суду з прав людини:

(а) Пропорційним: будь-яке додаткове обмеження прав ув'язненого повинно бути пов'язане з реальною або потенційною шкодою, яку спричинили або можуть спричинити його дії (або з потенційною шкодою, якої йому може бути завдано) в пенітенціарній установі. Враховуючи, що одиночне ув'язнення є серйозним обмеженням прав ув'язненого і містить в собі ризики для самого ув'язненого, фактична або потенційна шкода повинна бути принаймні настільки ж серйозною, наскільки серйозним є сам захід, і піддаватися усуненню тільки за допомогою цього заходу. Це знайшло своє відображення, наприклад, у тому, що в більшості країн особи утримуються в одиночній камері як покарання лише за найсерйозніші дисциплінарні проступки, але цей принцип повинен дотримуватися щоразу, коли застосовується цей захід. Чим довше триває одиночне ув'язнення, тим переконливішими мають бути підстави для нього і тим пильніше належить стежити за тим, щоб застосування цього заходу досягло визначеної мети.

(б) Правомірним: необхідно передбачити в національному законодавстві відповідні положення для кожного виду одиночного ув'язнення, що допускається в країні. Ці положення мають бути розумними. Їх необхідно повідомити у зрозумілій формі всім, хто може піддаватися одиночному ув'язненню. У законі слід чітко визначити конкретні обставини, за яких кожний вид одиночного ув'язнення може бути застосований; осіб, які можуть його призначати; процедури, яких мають дотримуватися такі особи; право ув'язненого висловлювати свої погляди в рамках процедури прийняття рішення про застосування одиночного ув'язнення; вимогу інформувати ув'язненого, щодо якого було вирішено застосувати такий захід, у якомога докладнішій формі, про підстави прийняття такого рішення (зрозуміло, що у певних випадках можуть існувати розумні підстави не надавати специфічної інформації з причин дотримання безпеки або в цілях захисту інтересів третіх осіб); періодичність та порядок перегляду рішень, а також процедуру оскарження рішень. Режим кожного виду одиночного ув'язнення повинен бути встановлений законом, при цьому кожний з режимів має чітко відрізнятися від інших.

(с) Підзвітним: повинні здійснюватися та зберігатися докладні записи стосовно рішень про одиночне ув'язнення особи та стосовно перегляду таких рішень. Записи повинні чітко вказувати на фактори, які було взято до уваги при винесенні рішень, та на інформацію, на

² Див. СРТ/Іnf (2008) 25, пункт 26.

яку вони спіралися. Також мають здійснюватися записи про участь ув'язненої особи в процедурі прийняття рішень про її поміщення в одиночну камеру або про її відмову брати участь у такій процедурі. Крім того, повинні докладно реєструватися всі контакти персоналу тюремної установи з особою під час її одиночного ув'язнення, спроби налагодити з нею діалог та її реакція на такі спроби.

(d) Необхідним: правило, згідно з яким допускаються тільки такі обмеження, які є необхідними для безпечного і належного утримання особи та дотримання вимог правосуддя, однаковою мірою застосовуються і до осіб, що перебувають в одиночному ув'язненні. Відповідно, під одиночного ув'язнення особу не повинно бути, наприклад, автоматично позбавлено права на побачення, телефонні розмови та листування або доступу до видів діяльності, що зазвичай є доступними для ув'язнених осіб (як-от матеріалів для читання). Так само, режим має бути достатньо гнучким, або дозволяти усувати будь-які обмеження, які у конкретних випадках не вважаються необхідними.

(e) Недискримінаційним: при прийнятті рішення про одиночне ув'язнення особи треба стежити не тільки за тим, щоб бралися до уваги всі питання, які є важливими у справі, але також за тим, щоб не бралися до уваги ті питання, які не мають значення для справи. Органи влади повинні стежити за застосуванням будь-якого виду одиночного ув'язнення для того, щоб переконатися, що цей захід не застосовується непропорційно, без об'єктивного і розумного виправдання і не є спрямованим проти конкретного ув'язненого або групи ув'язнених.

Види одиночного ув'язнення та їхня правомірність

56. Існують чотири основні ситуації, в яких застосовується одиночне ув'язнення. Кожна з них має своє власне обґрунтування і повинна розглядатись окремо:

(a) *Одиночне ув'язнення як результат судового рішення*

У більшості країн суди мають право видати наказ, аби особа, взята під варту (тобто щодо якої застосовано попереднє ув'язнення), трималася протягом певного періоду в одиночній камері в інтересах кримінального розслідування. Крім того, в декількох країнах строк одиночного ув'язнення є складовою частиною покарання, встановленого законодавством, або може призначатися судом як частина вироку.

У тому, що стосується одиночного ув'язнення, призначеного судом у рамках попереднього ув'язнення, само собою зрозуміло, що в окремому випадку і на підставі достатніх доказів може існувати виправдання тримання конкретного заарештованого окремо від певної групи ув'язнених або, за ще більш виняткових обставин, окремо від усіх ув'язнених, а також виправдання обмеження його контактів із зовнішнім світом. Це повинно робитися тільки в цілях попередження реального ризику для відправлення правосуддя і з урахуванням гарантій, викладених нижче у пункті 57.

ЄКЗК вважає, що одиночне ув'язнення ніколи не повинно призначатися – або залишатися на розгляд відповідного суду – як частина вироку. У цьому контексті слід нагадати загальноприйнятий принцип, згідно з яким правопорушники направляються до тюрми для відбуття покарання, а не для отримання покарання. Тюремне ув'язнення є само по собі покаранням, і потенційно небезпечне посилення покарання як частини вироку є неприйнятним. Може бути необхідним, щоб до засудженої особи протягом певного періоду застосовувався режим одиночного ув'язнення, однак застосування такого режиму має вирішуватися пенітенціарним органом, а не бути елементом переліку кримінальних санкцій.

(b) Одиночне ув'язнення як дисциплінарна санкція

Позбавлення ув'язненого контакту з іншими ув'язненими може бути призначено як найсуворіша дисциплінарна санкція в рамках звичайних дисциплінарних процедур, передбачених законом. Визнаючи небезпеку цієї санкції, країни встановлюють максимальні строки, на який вона може призначатися. Ці строки можуть тривати від лише кількох діб до одного місяця або більше. У деяких країнах начальникам в'язниць дозволяється приймати рішення про ізоляцію ув'язненого лише в межах певного максимального строку, залишаючи за судовим органом право призначити застосування цього заходу на більш тривалий період. Більшість країн – але не всі – заборонили засуджувати особу до одиночного ув'язнення кілька разів підряд.

Беручи до уваги той факт, що одиночне ув'язнення може мати дуже руйнівні наслідки, Комітет вважає, що принцип пропорційності вимагає застосовувати його як дисциплінарне покарання лише у виняткових випадках і як крайній захід протягом якомога коротшого часу. У багатьох державах-членах спостерігається тенденція до зниження максимально можливого строку одиночного ув'язнення як покарання. ЄКЗК вважає, що максимальний строк не повинен перевищувати 14 діб за конкретне правопорушення і бажано, щоб він був ще коротшим³. Крім того, слід заборонити призначення дисциплінарних санкцій підряд, у результаті чого безперервний строк перебування в одиночній камері може перевищувати максимально встановлений строк. Будь-які злочини, вчинені ув'язненим, що вимагають за думкою органів влади застосування більш суворих санкцій, повинні розглядатися в рамках системи кримінального правосуддя.

(c) Адміністративне одиночне ув'язнення в превентивних цілях

Закон у більшості європейських країн дозволяє приймати в адміністративному порядку рішення про поміщення в одиночну камеру ув'язнених, які заподіяли або, як вважається, можуть заподіяти серйозну шкоду іншим особам, або які являють собою дуже серйозну загрозу для порядку або безпеки у в'язниці. Такий захід може застосовуватися протягом кількох годин, у випадку одиничного інциденту, або протягом кількох років, якщо йдеться про ув'язнених, які вважаються особливо небезпечними і продовжують являти собою безпосередню загрозу.

Це той тип одиночного ув'язнення, що може тривати найдовше і що часто супроводжується найменшою кількістю процесуальних гарантій. Тому дуже важливо, щоб існували правила, які не дозволяли би застосовувати цей захід занадто легко (наприклад, як негайне реагування на кожне дисциплінарне порушення в очікуванні судового рішення), занадто широко або упродовж занадто тривалого часу. Таким чином гарантії, викладені нижче у пункті 57, повинні суворо дотримуватись.

(d) Одиночне ув'язнення в цілях захисту ув'язненої особи

У кожній пенітенціарній системі існують ув'язнені, які можуть потребувати захисту від інших ув'язнених. Це може обумовлюватися характером вчиненого ними злочину, їхньою співпрацею з органами кримінального правосуддя, суперництвом між різними бандами, боргами за межами чи всередині в'язниці або загальною уразливістю особи. За таких обставин багато хто з них може утримуватися серед загального числа ув'язнених, але ризик для деяких з них є таким високим, що тюремна установа для належного виконання своїх обов'язків повинна тримати їх окремо від усіх інших ув'язнених. Це може робитися за

³ Максимальний строк повинен, безумовно, бути ще коротшим у тому, що стосується неповнолітніх.

власним бажанням ув'язненого або з ініціативи управління тюремної установи, якщо воно вважає це за необхідне. Якою би не була процедура, справа в тому, що ув'язнений може потребувати такого захисту до кінця відбування покарання і, можливо, навіть під час відбування наступних покарань.

Держави зобов'язані забезпечувати безпечні умови для тих осіб, які утримуються у в'язницях, і повинні намагатися виконувати цей обов'язок, дозволяючи налагодження наскільки це можливо нормальних соціальних відносин між ув'язненими, підтримуючи у той же час необхідний порядок. Одиночне ув'язнення в цілях захисту конкретного ув'язненого має застосовуватися тільки тоді, коли немає ніяких інших способів забезпечення його безпеки.

Рішення про поміщення особи в одиночну камеру: процедури і гарантії

57. Щоб забезпечити, що поміщення особи в одиночну камеру здійснюється тільки за виняткових обставин і протягом якнайкоротшого часу, щодо кожного з видів одиночного ув'язнення повинна існувати окрема процедура його застосування та перегляду відповідних рішень. Комітет викладає тут у загальних рисах процедури, які він вважає належними:

(a) *Одиночне ув'язнення в рамках попереднього ув'язнення*

Як уже зазначалося, поміщення осіб, узятих під варту, в одиночну камеру повинно застосовуватися помірно і тільки тоді, коли існують прямі докази в кожному окремому випадку, що спілкування ув'язненого з конкретними особами або взагалі з іншими особами являє собою ризик для відправлення правосуддя. Такі рішення повинні прийматися у відкритому судовому засіданні, на підставі максимально повно вмотивованого рішення і підлягати окремому оскарженню. Вони також повинні регулярно переглядатися компетентним судом для того, щоб гарантувати, що необхідність застосування такого заходу продовжує існувати.

(b) *Одиночне ув'язнення як дисциплінарна санкція*

Причини та строки застосування одиночного ув'язнення як покарання повинні бути зафіксовані у протоколі дисциплінарного слухання. Керівники вищого рангу та наглядові органи повинні мати доступ до таких протоколів. Також повинна існувати ефективна процедура оскарження рішень, що дозволяла би вчасно переглянути висновок про винність особи і/або вирок та внести зміни щодо їхнього застосування на практиці. При цьому слід також одразу ж забезпечити надання ув'язненим, які опинилися в подібній ситуації, юридичної допомоги.

Ув'язнені, що піддаються цьому покаранню, повинні щодня відвідуватися начальником в'язниці або іншим представником адміністрації установи. Рішення припинити одиночне ув'язнення повинно прийматися, якщо цього вимагає стан здоров'я ув'язненого або дозволяє його поведінка. Такі візити і відповідні рішення мають бути належним чином запротокольовані.

(c) *Адміністративне одиночне ув'язнення в превентивних цілях*

Такий вид одиночного ув'язнення може призвести до довгострокового поміщення особи в одиночну камеру. Адміністративні рішення у таких випадках є часто невизначеними. Обидва ці елементи посилюють негативні наслідки застосування цього заходу, що вимагає здійснення суворого контролю. Комітет вважає, що дозвіл на адміністративне одиночне

ув'язнення особи має надавати тільки найстарший за званням працівник пенітенціарної установи. Будь-яке застосування цього заходу як надзвичайного має бути негайно повідомлено найстаршому за званням працівнику установи, що заступив на чергування, а також якомога швидше доведено до відома начальника в'язниці. Повний рапорт повинен бути складений до того, як співробітник, котрий приймав рішення, здасть чергування. У рапорті має бути вказано причини та точний час прийняття рішення, а також погляди самого ув'язненого, наскільки вони можуть бути з'ясовані. Протягом перших годин повинен здійснюватися постійний моніторинг ситуації, результати якого мають одразу ж реєструватись. Особа має бути звільнена з одиночної камери, як тільки причини для застосування заходу були усунені. У тих випадках, коли захід триває понад 24 години, має проводитися повний перегляд всіх аспектів справи з метою скасування заходу в найкоротші строки.

Якщо стає ясно, що одиночне ув'язнення має бути продовжено на більш тривалий строк, то це потребує втручання представника зовнішнього по відношенню до установи, в якій утримується особа, органу, як, наприклад, старшого за рангом працівника управління пенітенціарної служби. Також повинно існувати право на подання апеляції до незалежного органу. Якщо рішення про продовження одиночного ув'язнення затверджується, то для розгляду справи має бути організована міждисциплінарна нарада, на якій ув'язненому буде запропоновано висловити свої погляди. Головним завданням для групи осіб, що займається переглядом справи, є розробка спеціальної програми для ув'язненого, спрямованої на розв'язання проблем, що спричиняють його подальше утримання в одиночній камері. Під час перегляду справи, з-поміж інших питань, має бути розглянуто питання про те, чи є деякі з обмежень, накладених на ув'язненого, суворо необхідними. Так, наприклад, ув'язненому може бути дозволено підтримувати обмежені контакти з іншими відібраними для цього ув'язненими. Ув'язнений повинен отримати в письмовій формі обґрунтоване рішення апеляційного органу, а також інформацію про процедуру оскарження. Принаймні через місяць після винесення первісного рішення, а потім кожні три місяці, має проводитися перегляд справи, в рамках якого мають оцінюватися успіхи в реалізації узгодженої програми, а за необхідності розроблено нову програму. Чим довше особа перебуває в цій ситуації, тим ретельнішим має бути перегляд її справи і тим більше ресурсів, включаючи зовнішні, має виділятися для реалізації спроб її (ре)інтеграції серед інших ув'язнених. Ув'язнений повинен мати можливість зажадати перегляду своєї справи в будь-який момент і отримувати незалежні звіти про здійснення такого перегляду. Начальник тюрми або старший персонал повинні щодня відвідувати таких ув'язнених і ознайомлюватися з їхніми індивідуальними програмами. Медичний персонал установи повинен з особливою увагою ставитися до ув'язнених, що тримаються в таких умовах.

(d) Одиночне ув'язнення в цілях захисту ув'язненої особи

Захист ув'язненої особи «на її вимогу» викликає менше проблем, ніж її захист за наказом персоналу тюрмної установи, але все ж таки потребує уваги. Комітет вважає, що будь-які альтернативи одиночному ув'язненню, а зокрема переведення до іншої установи конкретного ув'язненого, що потребує захисту, або ув'язнених, що створюють проблеми, посередництво або навчальні курси, що розвивають упевненість в собі, повинні випробуватися у першу чергу, а наслідки рішення про поміщення в одиночну камеру належним чином пояснюватися зацікавленій особі. Звичайно, що будь-яке прохання ув'язненої особи, щодо якої за її вимогою застосовуються засоби захисту, повернутися до звичайного тюрмного середовища, повинно бути розглянуто та задоволено, якщо тільки це можливо зробити з дотриманням умов безпеки.

Особи, яких помістили під захист проти їхньої волі, повинні мати право повною мірою брати участь в обговоренні рішення про застосування щодо них засобу захисту у формі одиночного ув'язнення і пропонувати альтернативні рішення. Їм потрібно дати вичерпне пояснення щодо причин прийняття такого рішення і можливість оскаржити його на вищому рівні. Таке рішення має регулярно переглядатися з метою припинити одиночне ув'язнення, як тільки в ньому більше не буде необхідності.

Матеріальні умови під час одиночного ув'язнення

58. Камери одиночного ув'язнення повинні відповідати тим же мінімальним стандартам, що застосовуються до інших місць утримання ув'язнених. Тому вони повинні бути достатнього розміру, мати доступ до природного світла і бути обладнані штучним освітленням (в обох випадках освітлення повинно бути достатнім для читання), мати достатнє опалення та вентиляцію. Вони також повинні бути обладнані засобами зв'язку з тюремним персоналом. Мають бути вжиті необхідні заходи, аби дозволяти особам справляти природні потреби в час, коли вони того забажають, у пристойних умовах, а також приймати душ принаймні так часто, як і особи, що утримуються на загальному режимі. Особам, поміщеним в одиночні камери, повинно бути дозволено носити звичайний тюремний одяг. Вони повинні харчуватися так само, як і інші ув'язнені, а за потреби отримувати спеціальне харчування. Що стосується ділянок для прогулянок, то вони повинні бути досить великими, щоб дозволяти ув'язненим займатися справжньою фізичною активністю, а також обладнані укриттям на випадок поганої погоди.

59. Делегаціям Комітету доводилося занадто часто констатувати, що одна або більше з цих основних вимог не дотримуються, зокрема у тому, що стосується ув'язнених, на яких накладено дисциплінарну санкцію у формі тримання у одиночній камері. Наприклад, камери, призначені для цього типу одиночного ув'язнення, іноді розташовані в підвалах з недостатнім доступом до природного світла і вентиляції і, отже, схильні до вогкості. Нерідко трапляється, що камери є дуже маленькими, іноді мають розмір не більше 3-4м². У зв'язку з цим Комітет хотів би підкреслити, що будь-яка камера розміром менше 6м² не повинна більше використовуватися для утримання ув'язнених осіб. Ділянки для занять фізичною активністю також часто не відповідають установленим вимогам.

60. Згідно із загальною практикою, камери для ув'язнених, щодо яких як покарання застосовується одиночне ув'язнення, мають обмежену кількість меблів, що часто прикріплюються до підлоги. Тим не менш, такі камери повинні бути обладнані принаймні столом, а також відповідними місцями для сидіння в денний час (тобто стільцем або лавкою), а також ліжком із постільними речами для відпочинку в нічний час.

У тому, що стосується камер, які використовуються для інших видів одиночного ув'язнення, то Комітет вважає, що вони повинні бути обладнані так само, як і камери для ув'язнених, які утримуються на загальному режимі.

Режими одиночного ув'язнення

61. Як і у тому, що стосується всіх інших режимів утримання осіб, принцип, згідно з яким до ув'язненого, поміщеного в одиночну камеру, не повинно застосовуватися більше обмежень, ніж це необхідно для його безпечного і відповідного встановленому порядку утримання, має бути дотриманим. Крім того, особливі зусилля мають докладатися на покращення режиму утримання тих осіб, які засуджені до довгострокового одиночного ув'язнення. Треба звести до мінімуму шкоду, яка може бути їм заподіяна цим заходом. Необов'язково застосовувати підхід «усе або нічого» у даному питанні. Кожне обмеження

повинно застосовуватися тільки як відповідна реакція на оцінку ризику, який являють собою окремі ув'язнені. Так само, як уже зазначалося, режими, що застосовуються до осіб, які перебувають в одиночному ув'язненні, мають відрізнятися один від одного з урахуванням виду одиночного ув'язнення.

(a) З ув'язненими, поміщеними в одиночну камеру в рамках попереднього ув'язнення, призначеного за розпорядженням суду, треба поводитися, наскільки це можливо, так само, як і з іншими підслідними. Додаткові обмеження мають застосовуватися тільки тоді, коли вони є суворо необхідними для відправлення правосуддя.

(b) Ув'язнені, які відбувають одиночне ув'язнення як дисциплінарну санкцію, не повинні бути повністю позбавлені контактів зі своїми сім'ями. Будь-які обмеження на такі контакти можуть бути накладені тільки у тому разі, якщо скоєний злочин був пов'язаний з такими контактами. Не повинно накладатися жодних обмежень на право ув'язнених на доступ до адвоката. Ув'язнені повинні мати право і заохочуватися проводити принаймні одну годину на день на свіжому повітрі з самого першого дня розміщення в одиночній камері. Їм також має бути забезпечено доступ до розумною мірою широкого вибору матеріалів для читання (такий вибір не повинен обмежуватися, наприклад, лише релігійною літературою). Принципово важливо, щоб ув'язнені мали різні стимули. Це допомагає їм підтримувати своє психічне здоров'я.

(c) Ув'язнені, які відбувають адміністративне одиночне ув'язнення в превентивних цілях, повинні мати індивідуальну програму, спрямовану на вирішення проблем, що спричинили застосування цього заходу. Така програма повинна намагатися збільшити до максимуму контакти ув'язненого з іншими особами – спочатку з персоналом в'язниці, а потім, як тільки це стає можливим, з іншими ув'язненими, – а також передбачати якомога більш широкий спектр діяльності для того, щоб зайняти особу впродовж дня. Персонал в'язниці повинен рішуче заохочувати ув'язненого брати участь у різних видах діяльності. Треба також сприяти його контактам із зовнішнім світом. Загальною метою впродовж усього періоду застосування цього заходу має бути переконання ув'язненого у необхідності повернутися до загального режиму.

(d) У тому, що стосується ув'язнених, поміщених в одиночну камеру в цілях їхнього захисту, то тут слід знайти рівновагу між, з одного боку, необхідністю уникати того, щоб такий тип ізоляції ставав занадто привабливим для ув'язнених, а, з іншого боку, зводити до мінімуму обмеження, накладені на осіб, щодо яких застосовується такий захід. Звичайно, на самому початку одиночного ув'язнення повинні бути вжиті заходи, спрямовані на якомога швидшу реінтеграцію особи. Якщо стає ясно, що існують підстави для довгострокового захисту і що проблему не можна врегулювати за допомогою інших заходів, то необхідно шукати шляхи поліпшення режиму утримання. Особливі зусилля мають бути докладені на відбір ув'язнених, з якими зацікавлена особа могла би без ризику спілкуватись, а також на пошук ситуацій, що дозволяли би їй виходити з камери.

Роль медичного персоналу під час одиночного ув'язнення

62. Медичні працівники у в'язницях діють як особисті лікарі ув'язнених. Налагодження позитивних відносин «лікар-пацієнт» між ними є найважливішим чинником забезпечення здоров'я і благополуччя ув'язнених. Практика, що полягає у зобов'язанні лікарів засвідчувати, що ув'язнений може відбувати одиночне ув'язнення, котре призначається в якості дисциплінарного покарання (або будь-який інший вид одиночного ув'язнення, призначений проти його волі), навряд чи може сприяти таким відносинам. Ця точка зору була визнана в Рекомендації Комітету міністрів Рес (2006) 2 про Переглянуті тюремні

правила. Положення Тюремних правил у попередній редакції, яке зобов'язувало тюремних лікарів засвідчувати, що ув'язнений може відбувати покарання, було скасоване. Комітет вважає, що медичний персонал не повинен брати участі у будь-якій частині процесу прийняття рішення, у результаті якого застосовується одиночне ув'язнення, крім випадків, коли такий захід застосовується в медичних цілях.

63. З іншого боку, медичні працівники повинні дуже уважно ставитися до потреб усіх ув'язнених, які перебувають в одиночному ув'язненні. Медичний персонал має бути поінформований про кожний випадок застосування такого заходу, відвідувати ув'язнених негайно після їх розміщення в одиночній камері, а потім регулярно принаймні один раз на день, і за необхідності своєчасно надавати їм медичну допомогу або призначати необхідне лікування. Вони повинні повідомляти начальника в'язниці про серйозне погіршення стану здоров'я ув'язнених, спричинене їхнім утриманням в одиночній камері.

Висновок

64. Метою розроблення Комітетом цих стандартів є зведення до мінімуму випадків застосування одиночного ув'язнення в тюрмах, і це не тільки тому, що такий вид ув'язнення може заподіяти шкоди психічному, соматичному або соціальному здоров'ю ув'язнених, але й тому, що він створює сприятливі умови для умисного жорстокого поводження з ними. Комітет вважає, що одиночне ув'язнення повинно застосовуватись у виняткових випадках, як крайній захід і протягом якомога коротшого часу.

Особи, що відбувають одиночне ув'язнення, повинні утримуватися в гідних умовах. Крім того, такий захід повинен передбачати накладення мінімальних обмежень на ув'язнених з урахуванням мети його застосування і поведінки ув'язнених і завжди супроводжуватися енергійними зусиллями тюремного персоналу на усунення існуючих проблем. Режими одиночного ув'язнення, зокрема, повинні бути якомога більш позитивними та спрямованими на усунення чинників, які виправдовують необхідність застосування заходу. Крім того, процедури прийняття рішень про застосування одиночного ув'язнення та їхнього перегляду повинні передбачати правові і практичні гарантії.

Треба забезпечити, щоб одиночне ув'язнення завжди являло собою пропорційну реакцію на складні ситуації, що виникають у тюрмах. Це сприятиме позитивним відносинам між персоналом та ув'язненими і обмежить шкоду, завдану особам, які дуже часто вже належать до найбільш неспокійних і неврівноважених осіб, що утримуються в тюрмі.